

fogékonyság nézőpontjából pedig a művészet-történelemnek lelkesült ismerettségével. Olyan előadásokkal, melyek a nagy művészeket, mint nagy lelki magasságban tündöklőket, a gyermek előtt ideálokká teszik. Neveljék az ifjúságot arra a nemesebb értelemben vett dilettantizmusra, mely őszinte lélekből fakadva sohasem kontárkodó, hanem mindig lélekből megérteni igyekvő s a meglevő tehetség öntudatos kihasználásával az önmaga gyönyörködtetésére alkotni is kívánó lehet. Ez a dilettantizmus legyen szerény, ne zavarjon senkit, ne kívánjon mástól még parányi elismerést sem, csak a lélek legbensőbb gyönyörködtetésére szolgáljon.

A felnőttek, a társadalomnak az a túlnyomó része, amely az iskolai rendszeres

nevelést már nem élvezheti, szintén, talán még könnyebben megszerezhetik maguknak ezt a nemes dilettantizmust. Járjanak el tárlatokra, kísérik figyelemmel az iparművészeti pályázatokat, hallgassanak művészeti előadásokat, olvassgassák a ma már nálunk is meglehetősen számban levő művészeti frók munkáit s kísérik figyelemmel a szaklapokat. Igyekezzenek minden látott tárgyon a formák, a vonalak, a színek szépségeit fellelni, a tárgy rendeltetésének, anyagának és megmunkálásának megfelelő voltát, illetőleg kvalitásait észrevenni és tudatosan értékelni.

Az ilyen alapokon kifejlődő művészeti kultúra azután önmaga mutatja az utat a magasabbrendű művészetek, az építészet, szobrászat és a festészet megértése felé.

PÉCSI JÓZSEF: A MODERN FÉNYKÉPEZÉS

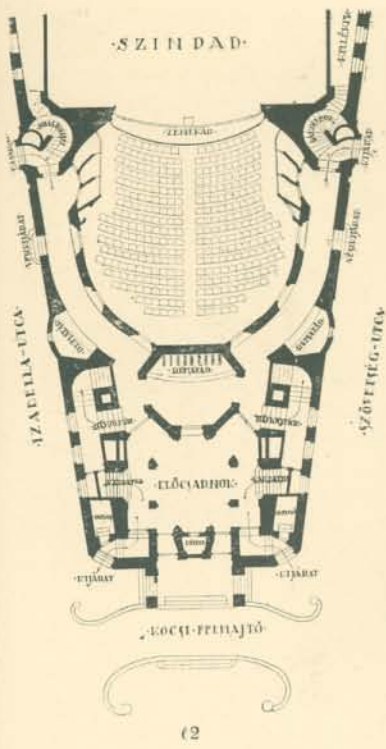
piktúra mellett a természet képszerű ábrázolásában érdekes szerep jut a fényképezésnek is s bár ambícióit gyakran a megszabott terület határain kívül elégti ki — néhol már csaknem egészen belenyúl a piktúra művészetébe.

Célom e határsértéseket legalább annyira elsimítani, hogy az e kérdés iránt érdeklődők a modern fényképezés céljait és törekvéseit helyes beállításban lássák. Nem szándékozom a már annyira elnyűtt kérdés kimerítő s egyben kimeríthetetlen tárgyalásába bocsátkozni: vajon lehet-e művészet a fényképezés, nem érzem magam hivatottnak e kérdésben hangzatos frázisokkal megtöltött alapigazságokat leszögezni, csupán azok részére, akik ezt az ügyet az előítélet és a lekicsinylés szemüvegén keresztül bírálgatták, bocsátok előre néhány adatot, melyet mint érdekes dokumentumot is érdemes feljegyezni.

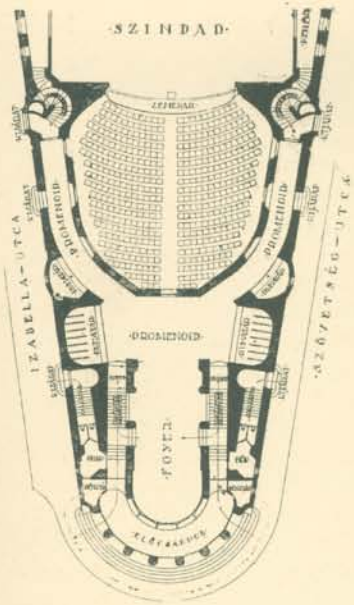
A legnagyobb német, angol és más nemzeti-ségű múzeumok évek óta vásárolnak grafikai gyűjteményeik részére művészi értékű fotográfákat s a legkomolyabb nivójú német, amerikai és angol művészeti folyóiratok állandóan közlik a kiváló fényképezők sikerült munkáit.

Nézzük át a fotográfia fejlődését egészen röviden. A fényképezést tudvalevőleg Daguerre és Nièpce találták fel s az eljárás csak a negyvenes évek végén nyert polgárjogot. E kor embereire a találmány szenzáció erejével hatott és a fényképezés mindjárt számos követőre talált, akik a dolog természeténél fogva

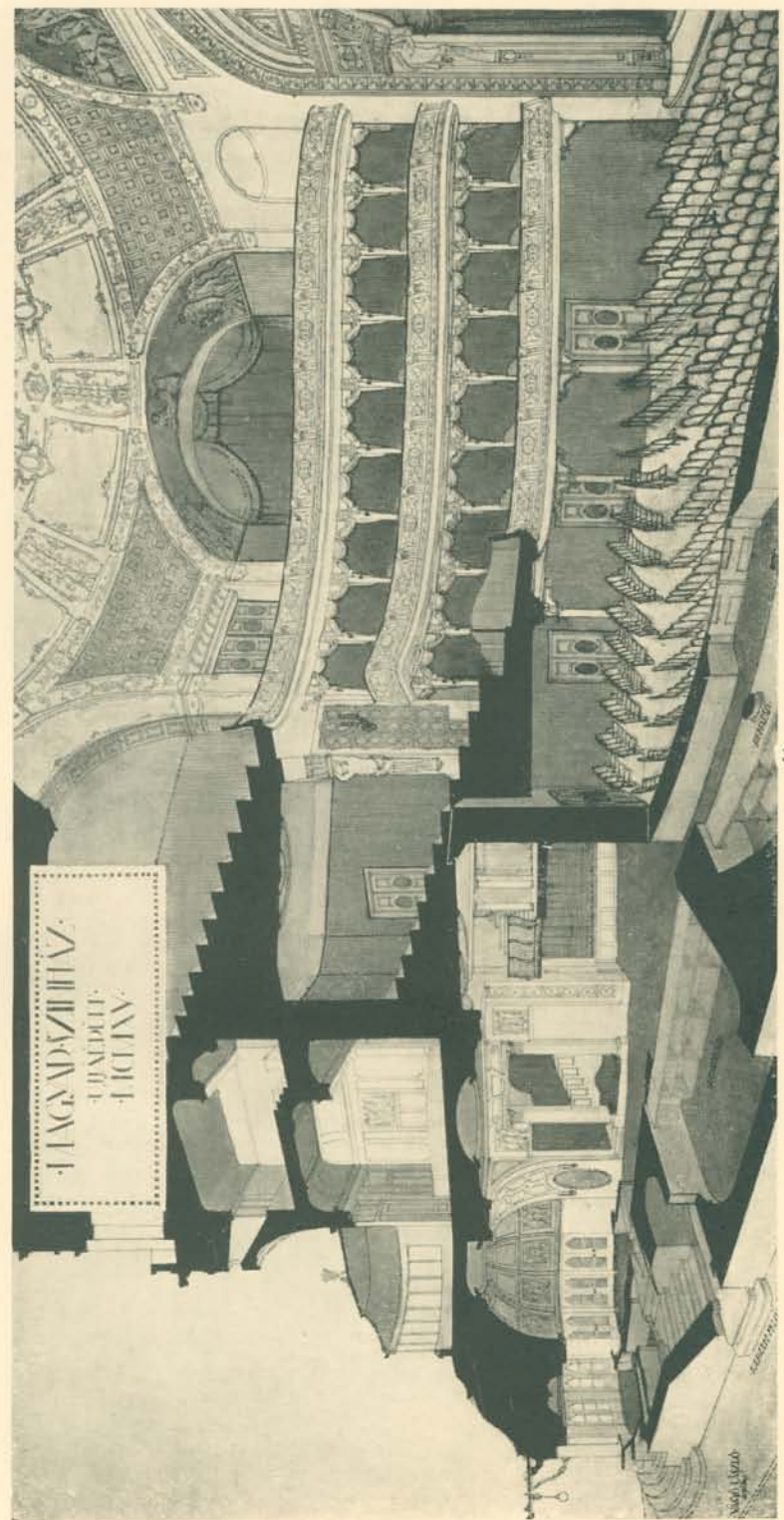
leginkább természettudósok, orvosok és igen gyakran festők voltak. A festők rögtön felismerték a találmány nagy jelentőségét és az első pillanatban bizonyára a kenyérüket féltették az árgusszemű „rajzoló masina” konkurenciájától. A rémkép rövidesen elszórt és éppen a festők, különösen a portrétisták használták fel a fotografáló eljárást ott, ahol a gyakran oly terhes modellülést úgy redukálták, hogy a vázlatokat és az előtanulmányokat fényképekkel helyettesítették. Így érthető, hogy abból az időből néhány valóban szép, artisztikus beállítású fotográfia került ki a festők műterméből, amely képekről még ma is csak a legnagyobb elismerés hangján lehet megemlékezni. Mégis nem sok idő múlva a fotográfia a mesterség nivójára süllyedt s egy aránylag könnyű kenyérkeresetté, melyhez különösebb előképzettség nem kellett. Ez idő fotográfusai iparszerűen termelték a fényképeket s a publikum ízlését teljesen megrontva az ő nivótlan s az indokolatlanul túlzott szépítés miatt koncessziókban kifogyhatatlan modoros képekkel, melyek kvalitásai mai szemmel nézve csak ízléstelennek mondhatók. Valóban érthetetlen, hogy e kor művelt és előkelő közönsége szinte a fényképészek szuggesztíója alatt állott, mert ellentmondás nélkül elfogadta, sőt mint ideális kitűnő arcképeket megbecsülte „műveiket”, amelyek teljesen sablonosak és karakter nélküliek voltak s magukon viselték a kor bélyegét, mely éppen az iparművészetek hanyatlásában mutatkozott szomorúnak. Mindenki emlékszik talán azokra a komikus fotográfiákra, amelyeken az emberi arc karakterét megtagadva, gipszszerűen hat,

62

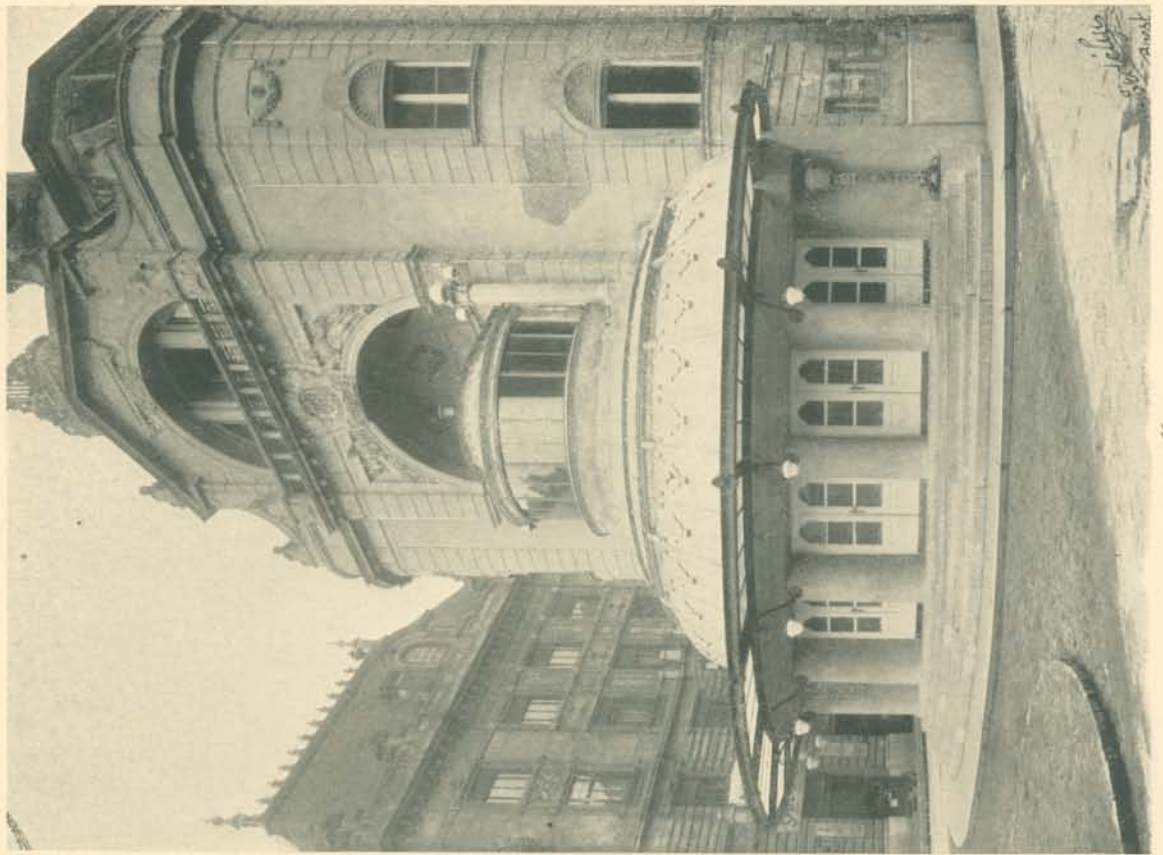
63

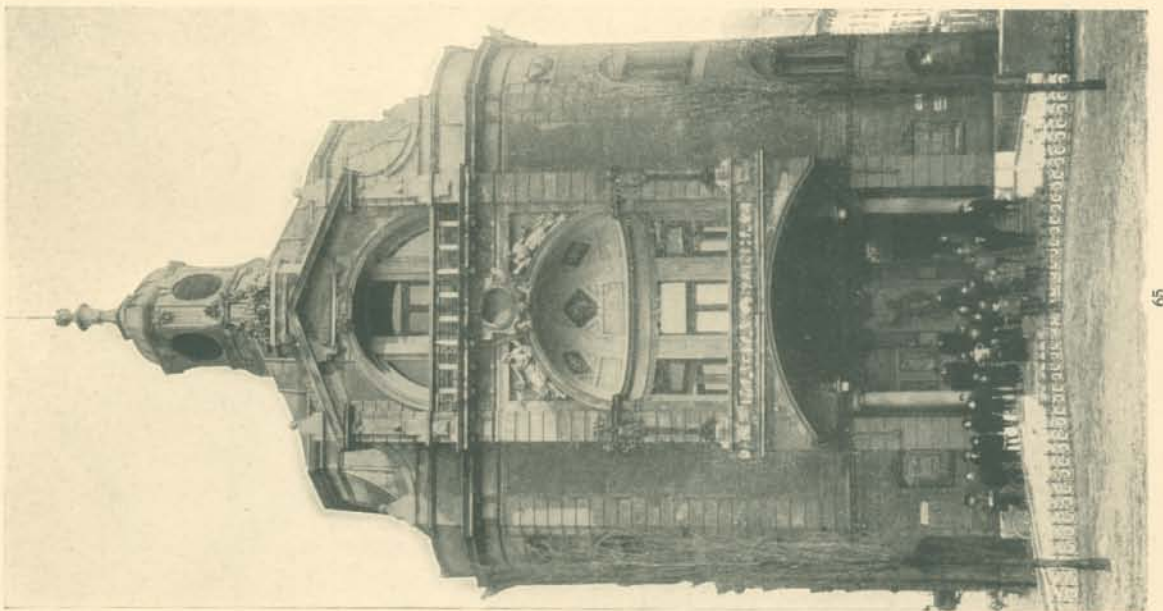
64

62. A budapesti Magyar Színház egy részének régi és 63. a Vágó László tervét szerint átalakított új alaprajza. 64. Az átalakított rész metszetének távlati képe.

Grundriss eines Teiles des Ungarischen Theaters in Budapest. 62. Vor und 63. nach dem Plänen des Architekten L. Vágó erfolgten Neubaues. 64. Perspektivischer Schnitt der umgebauten Räume.

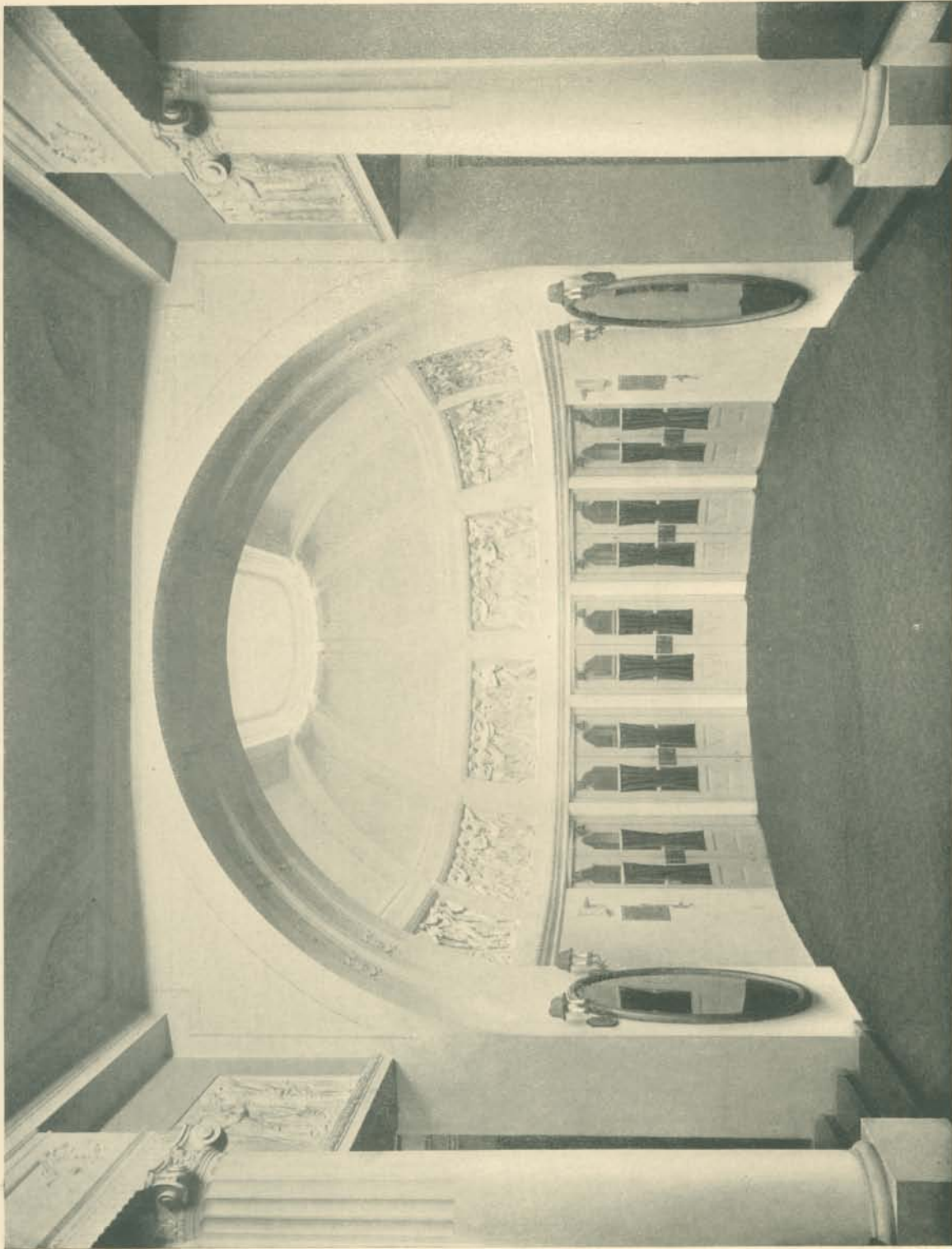
66

65

65. A budapesti Magyar Színháznak eredeti főhomlokzata.
66. Vágó László tervei szerint átalakított főhomlokzat.

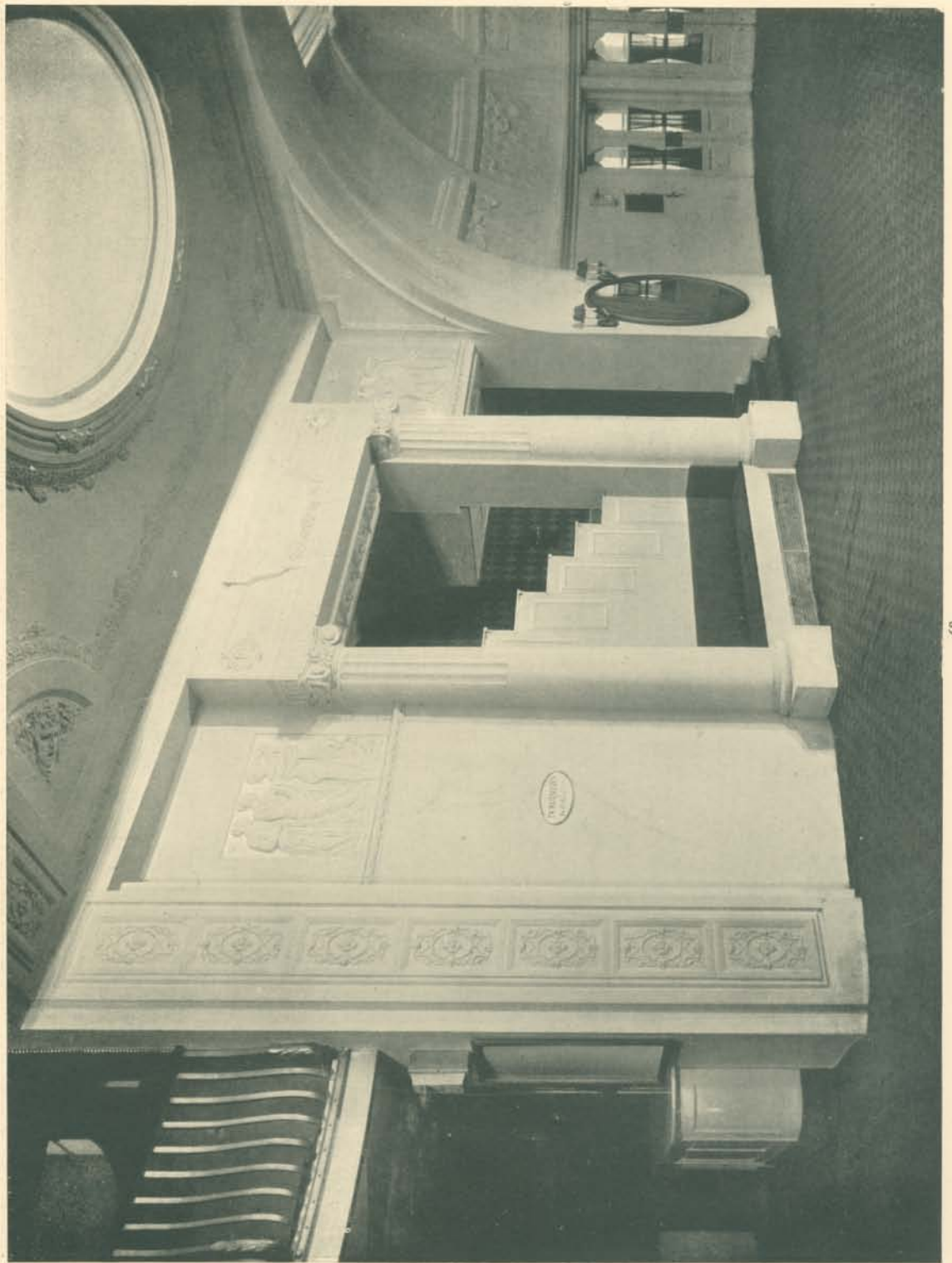
65. Vordere Ansicht des Budapester Ungarischen Theaters. — 66. Die Vorderansicht des Theaters mit dem nach Plänen des Architekten L. Vágó erfolgten Zubau.

67

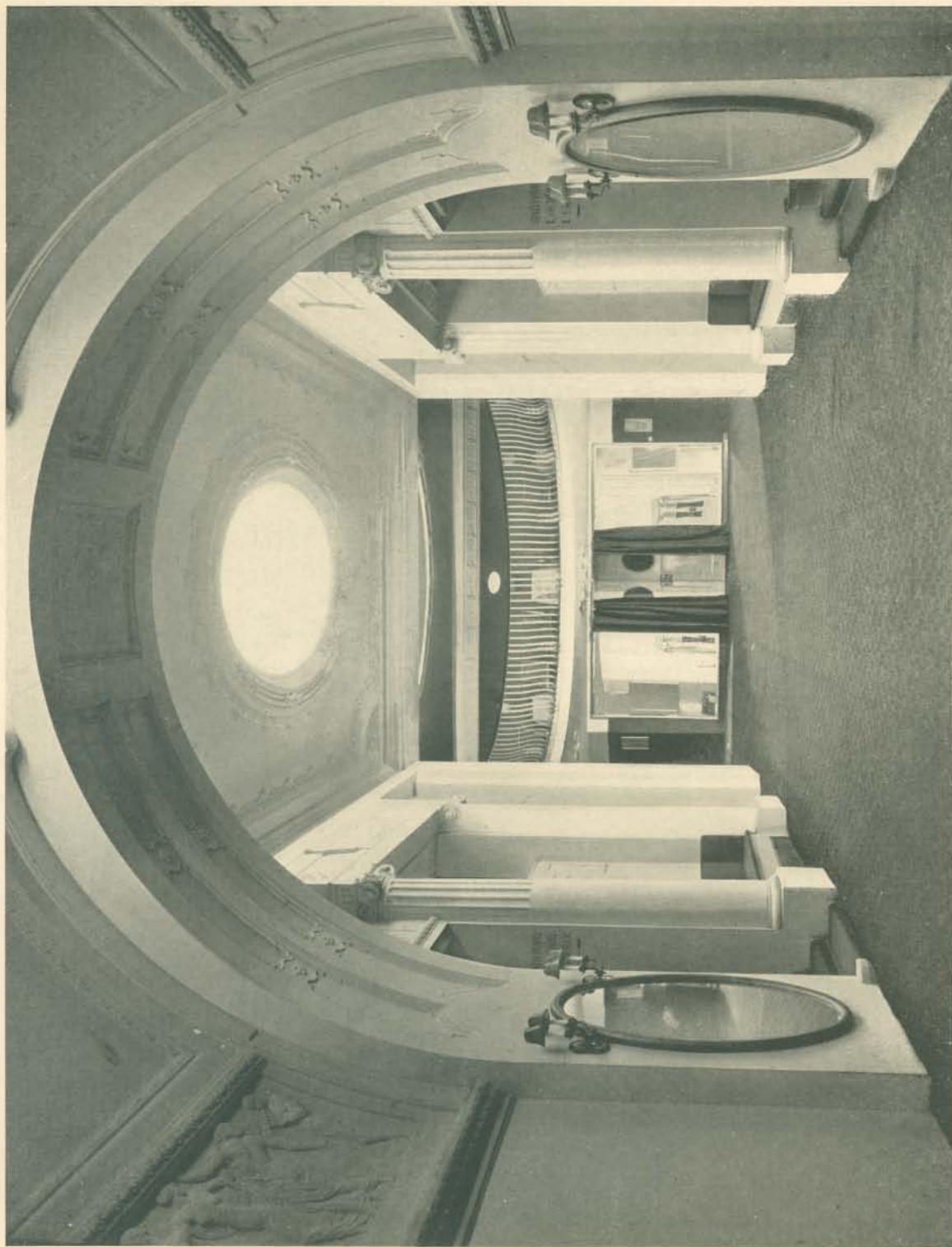
67. Vágó László: A budapesti Magyar Színház új előcsarnoka az utca felé nyíló ajtókkal.

67. L. Vágó: Foyer des Budapester Ungarischen Theaters mit den zur Strasse führenden Ausgängen.

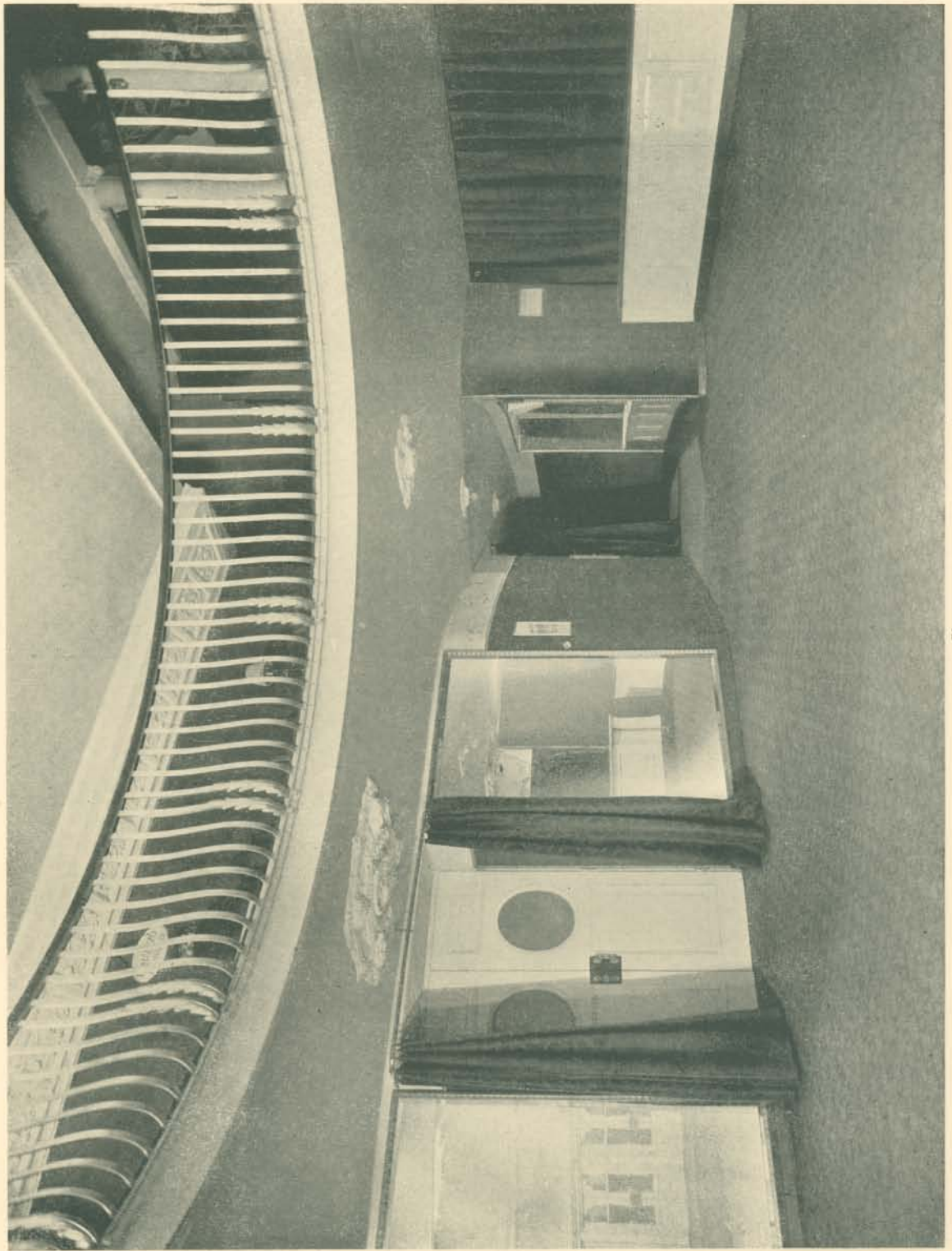
68. Vágó László: A budapesti Magyar Színház előcsarnoka,

68. L. Vágó: Foyer des Budapester Ungarischen Theaters.

69. Vágó László: A budapesti Magyar Színház új előcsarnokának a nézőtér felé eső része.

69. L. Vágó: Foyer des Budapester Ungarischen Theaters, Ansicht gegen den Zuschauerraum.

70. A budapesti Magyar Színház ruhalára és sétálója.

70. L. Vágó: Garderobe des Budapester Ungarischen Theaters.

71

72

71—72. Vágó László: Úri dolgozószoba,

71—72. Ladislaus Vágó: Herrenzimmer.

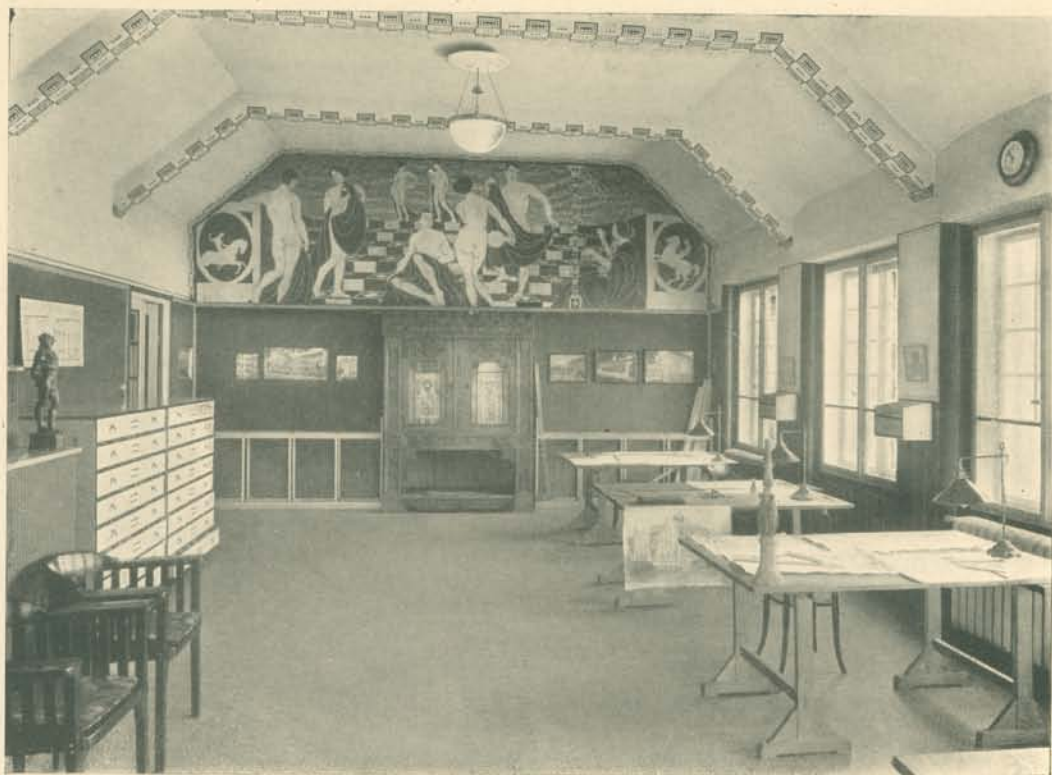
73

74

73-74. Vágó László: Fogadószoba és hall részlete.

73-74. Ladislaus Vágó: Teil eines Empfangszimmers und eines Vorraums.

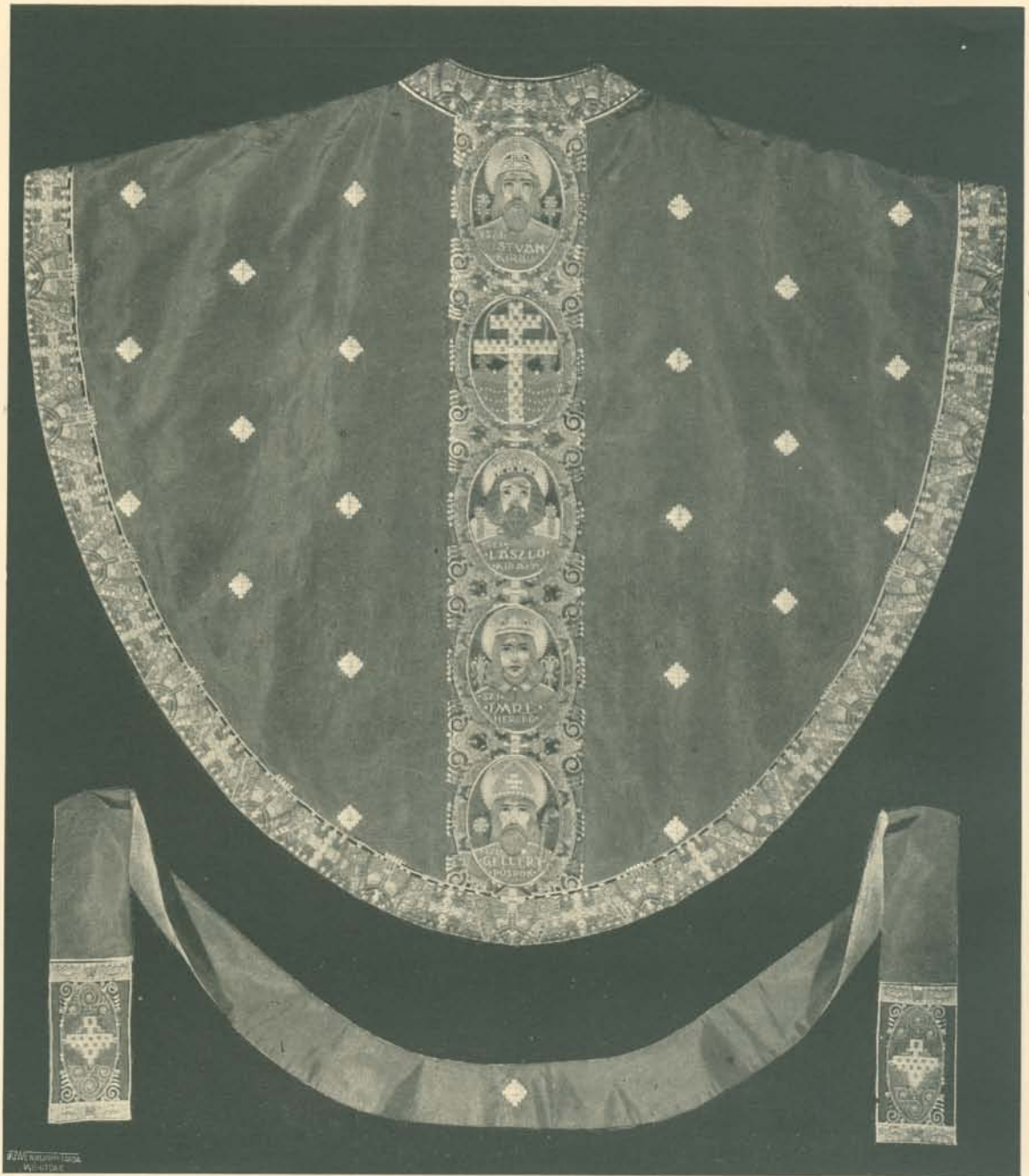
75

76

75—76. Vágó László: Építészeti iroda és gyermekszoba.

75—76. L. Vágó: Architektenatelier und Kinderzimmer.

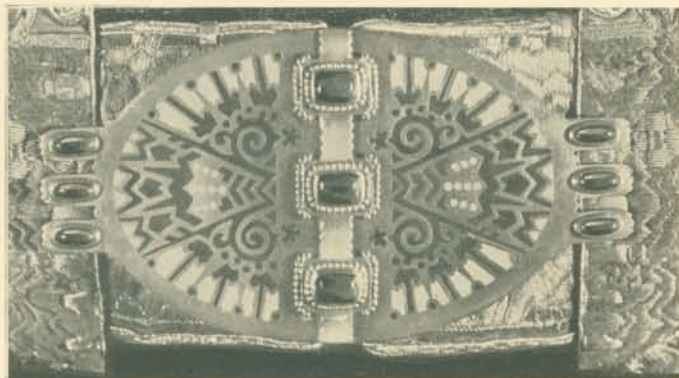
77

70 77. Megyer Antal: Vörös misemondóruha színes selyem- és aranyos hímzéssel. Készítette Réтай és Benedek.

77. A. Megyer: Rotes Messgewand mit farbiger Seiden- und Goldstickerei. Ausführung: Réтай & Benedek.

78

79

78. Megyer Antal: Vörös dalmatika színes selyem- és aranyos hímzéssel. Készítette Réfay és Benedek. 79. Zománcos pluvialécsa. Készítette Mozer József.

78. A. Megyer: Rote Dalmatika mit farbiger Seiden- und Goldstickerei. Ausführung: Réfay & Benedek. 79. Emallierte Schnalle des Pluvials. Ausführung: J. Mozer.

80

80, Kovács Erzsé: Zöld misemondóruha eleje, applikált és aranyhímzésű díszítéssel. Készült a budapesti Herminazárdában.

80. E. Kovács: Grünes Messgewand. Vorderansicht, geziert mit Goldstickerei und Applikationsarbeit. Ausgeführt im Budapester Herminen-Kloster.

81

81. Kovács Erzsé: Zöld misemondóruha hátulja, applikált és aranyhímzésű díszítéssel. Készült a budapesti Herminazárdában.

81. E. Kovács: Grünes Messgewand, Rückansicht, geziert mit Goldstickerei und Applikationsarbeit. Ausgeführt im Budapester Herminen-Kloster.

82

82. Kovács Erzsé: Zöld dalmatika és stóla applikált és aranyhímzésű díszítéssel. Készült a budapesti Herminazárdában.

82. E. Kovács: Grüne Dalmatika und Stola, geziert mit Applikationsarbeit und Goldstickerei. Ausgeführt im Budapester Herminen-Kloster.

83

83. Kovács Erzsé: Zöld pluvialé applikált és hímzett díszítéssel. Készült a budapesti Hermina-zárdában.

83. E. Kovács: Grünes Pluvial, geziert mit Applikationsarbeit und Goldstickerei. Ausgeführt im Budapester Herminen-Kloster.

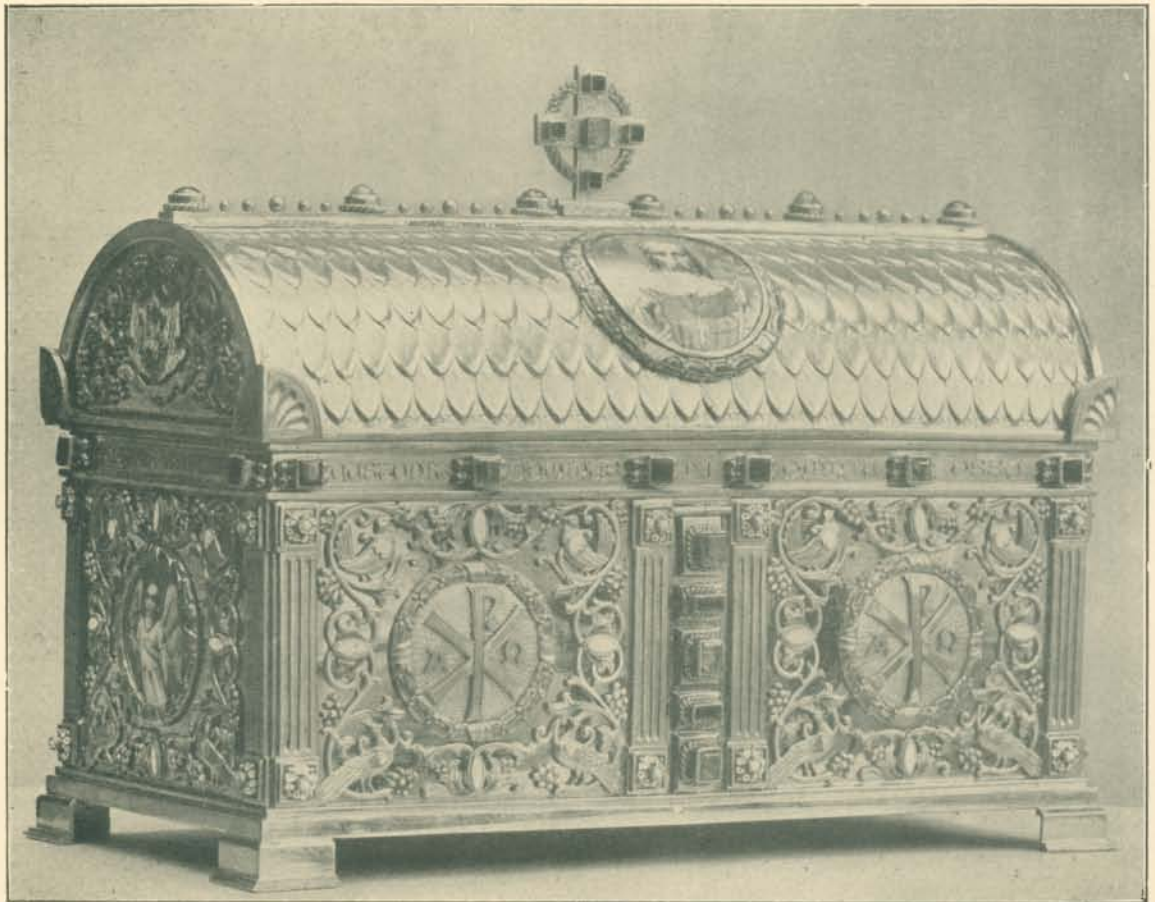

84

85

86

84. Postl J.: Szécsi Pálné részére készült zománccal díszített ezüstplakett. — 85. Mozer József: A szentföldi zarándokok Kaizer Nándor ferencrendi házfőnök részére felajánlott emlékkelyhe. 86. Mozer József: Dr. Csernoch János hercegprímás rendelésére készült zománccal és drágakövekkel díszített ereklyetartó.

84. J. Postl: Gedenkplakette. — 85—86. J. Mozer: Mit Edelsteinen und Email gezielter Kelch und Reliquiar.

a jellemző arcvonások eltűnnek, átengedve helyüket egy billiárdgolyószerű síma felületnek, ami a képrepusztulás túlzott és helytelen alkalmazása. A fényképező-műtermek tipikus és konvencionális berendezése minden jobb ízlésű embert bizonyára egészen vigasztalanná tett. Szomorú visszagondolni a tündérmesék miliójére, ahogy az akkori fotografus varázsolta mesteriségének üvegházába. Eszembe jutnak a „bűbájos“ hátterek, amelyek a különböző rangú és foglalkozású személyek méltó keretűl szolgáltak. Folyó és tenger, erdő és mező, hegy és völgy, tájak szóval a szépségekben oly gazdag természet felett korlátlan úr volt a fotografus. A fantáziában kifogyhatatlan mester még a legromantikusság hajlamú ábrándos lelkekről sem felejtkezett meg, akiknek legtitkosabb óhaja is parancs volt előtte. Mesebeli rózsalugasok, elátkozott várkastélyok, a napkirály gazdagságát megszegyenyítő nyírott parkok és halastavak varázslata nem volt a fotografus birodalmában teljesíthetetlen óhaj. S nem lehet elhallgatni a portréfényképészeknél használt egyéb rekvizitumokat sem, amelyeken, sajnos, még a mai napig sem ártott halálosan s megsemmisítően időnk, a XX-ik század ízlése. Rémtületes bútorfantazmagóriák, amelyeket fáradságot nem, de költséget kímélve, papírmaséból készítek és születésük nemességét túlgazdag aranyozással legitimálták. Az eredményekről sem lehet gúny nélkül megemlékezni. Mulatságosak a tipikus völegény- és menyasszony-fényképek, amelyeken enyhén szerelmes és jóindulatúan buta arculatokat látunk. A mindig ünnepélyes póz, az alakok bábszerű merevsége, az arckifejezés üressége mindaz, ami az idők arcfényképeit jellemzi.

Értekezésünk szűk kerete nem engedi, hogy utazásunkat folytassuk az ízléstelenségek sötét és kiterjedt birodalmában s amelyen csak a kilencvenes évek végén villant át egy fény sugar: a modern fényképezés hajnalhasadása. Nem szabad elhallgatni, hogy a tájfényképezés, valamint a technikai célokat szolgáló fényképezés terén a találmány tökéletesedésével fokozatos és folytonos haladás érezhető. A fényképezést egyszerűsítő találmányok következtében a fotografiai eljárás nem monopóliuma többé a hivatásos fényképészeknek, kik szívesen burkolták tudományukat a titokzatosság ködébe. A száraz lemezek használata, továbbá a gépek és egyéb kellékek aránylagos olcsóbbodása következtében a fotografálás a szó szoros értelmében mindenkinek általánosságban elérhetővé lett s ez az idő a tulajdonképpeni műkedvelői fényképezés kezdete. Az amatőr fényképezés három évtized alatt megszámlálhatatlan hívet hódított magának és azok között, akik a fotografálást kedvtelésből

űzik, igen sok finom és művészi érzékű ember van, aki nem tartotta a szórakozásból űzött fényképezés végcéljának az úgynevezett kodakcsettintést, mely a természet, az emberek és tárgyak pontos és objektív s rendszeren a véletlen okozta pillanatnyi helyzetekben való megörökítésében merült ki. A széppérezésekkel megáldott és nevelt ízlésű amatőr fényképező felismerte a kamara jelentőségét egy új művészi előadás megteremtésére, mely igaz ugyan, hogy a fotokémia és a fotooptika törvényeitől és jelentőségeitől függ, tehát önmagából nem alkothat. Ez a körülmény azonban az objektív bíráló szemében nem von le semmit sem az eredmény esetleges artistikus értékéből.

A fényképezőkamara által elérhető artistikus törekvéseket az amatőr fényképezők most már új iránynak tekintették. Az amatőröknek a modern fotográfia érdekében kifejtett agitációjának hamarosan meg is left az eredménye s e siker legnagyobb része mégis a német fényképezőké. Míg a képek művészi kvalitásait tekintve az elsőség tagadhatatlanul az angoloké! Az osztrákok és az amerikaiak is kitűnő klasszisokkal szerepelnek a nemzetközi fényképképzés kiállításokon. Mi magyarok kissé később karoltuk fel a fényképezés nemesebb ágait. Mégis napjainkban sikereink külföldön is számottevők, mert az illetékes fórumok teljes mértékben elismerik képességeinket, aminek igazolására a magyar fényképkollekciót a komoly színvonalú nemzetközi kiállításokon nemcsak szívesen látják, hanem kitüntetően méltányolják is. A modern áramlatok a fényképezésben elkerülték a hivatásos fényképészek figyelmét és érdeklődését. Az első kísérleteket kigúnyolták s nem jósoltak az új iránynak hosszú jövőt. Ez érthető féltékenység és az elmaradottság dokumentuma volt. Annál több energiával és ambícióval dolgozott a modern fellendítésén és kultúráján az amatőrök nemzetközi csapata, amely a szakfényképezők elmaradottságát figyelembe sem véve, egy nemes cél érdekében agitált s ami nem is maradt eredmény nélkül, mert a hozzáértő és intelligens közönséget fogékonyá tette a fényképezés újabb törekvései irányában, de még a hivatásos fényképészek művelt és tehetséges gárdája is új irányát kezdte az arcfényképezésnek. A hivatásos fényképezők legelőször Németországban bontották ki a haladás zászlóját s néhány rövid év fáradságtalan munkájának és agitációjának eredménye, hogy ma már alig van nagyobb város Németországban, ahol a modern fényképezők munkái ne hódítottak volna, a legelőkelőbb közönség tetszését és megértését nyerve meg. Ugyanezt mondhatjuk még többé-kevésbé Európa jó néhány országáról, míg némely állam fővárosaiban hiába, nem talált a modern fényképezés hí-

veket a publikum legműveltebb rétegében sem. Magyarország szereplése, valamint kvalitásaink a modern fényképezés területén mindenkit meglephetnek, ha nem volt alkalma fejlődésünket e téren folytonosan s időről-időre figyelemmel kísérni. Alig tizenkét év munkájának gyümölcsét élvezzük ma, midőn a külföld számottevő fórumain a magyar fényképezőművészek gárdáját tehetségénél fogva, mint nívós, finom ízlésű, stílusos kollekciók kiállítóit első hely illeti meg, amit még az a körülmény sem kisebbíthet, hogy a magyar fényképezőknek az osztrákok, a németek és angolok voltak mesterei, mintaképei s amelyektől legelőször természetesen az amatőrök tanultak. Újabb sikereink egy kicsi, de tehetséges kis csoport (amatőrök és hivatásos fényképezők együttesen) lelkes és kedves munkája s melyet szinte kiapadhatatlannak tetsző ambíció táplál. Modern irányban dolgozó, hivatásos fényképezők ezek s jó munkát végeztek, amivel a közönség konzervatív ízlésének felfrissítésével szereztek érdemeket. A becsület és modern törekvésű munkások munkáit mégis gyakran méltányozzák meg a fürgébb kontárok és a hangosabb sarlatánok, mert erősebb a torkuk és túlharsogják a jóízlésű és mesterségüket értő fényképezők a közönséghez szóló csendes és komoly törekvését. Ezek a művészi intelligenciával és fényképezési képzettséggel nem bíró „álmodern és álművészfényképezők” nem érzik át helyesen a fényképezés hivatását s tudatlanságukat a legjelesebbek munkáiról ellesett külsőségekkel igyekeznek palástolni, míg feladatuk lényegének nem tulajdonítanak fontosságot. Lépten-nyomon találkozunk e hatásosan beállított és minden lim-lommal megrakott fotográfiákkal, melyek e fényképezők kirakataiban tündökölnék és hangzatos reklámmal a „művészet” nevében csábítják az ingatag kritikájú publikumot. Képeik kompozíciója és beállítása igen naiv s a kiváló klaszsisz fényképeket igyekeznek mindenképpen majmolni. Velük szemben még a régi és sablonos, de őszinte és művészkedni nem akaró becsületos fotográfiákat, mint tisztességes ipari munkát meg kell becsülni mégis. A modern fotográfia kinövésői között még egy irányt találunk, mely az előbb ismertetett álmodern fényképeknél enyhébb talán valamivel, de a portréfényképezés fejlődése szempontjából hátrózottan káros hatású. Egy „műfaj”, amely a megértő és művelt közönségnek van címezve és melyet a jó türelmes művészet tálcáján szolgálnak fel. Legfontosabb említi e felület és látszólag raffinált technikájú képeknek s amik bőven táplálják őket, a régi mesterek remekművei s melyek naiv és együgyű másolásában ennek a leginkább Bécsből szár-

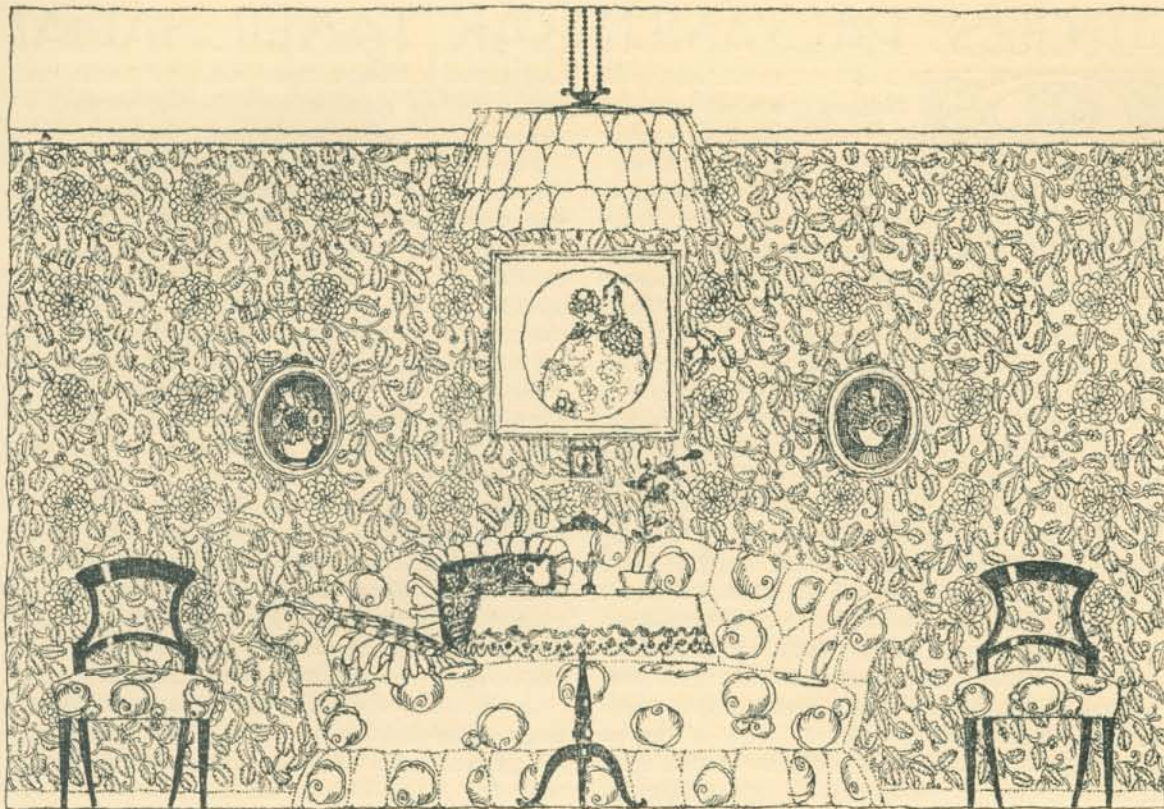
mazott fényképezési iránynak követői kifogyhatatlanok. Különösen Van Dyck, Velasquez, Gainsborough, Reaburn és Reynolds előkelő és reprezentatív jellegű képeit utánozzák s az eredmény csak olcsó silány szurrogátuma az említett kiváló portréfestők remek piktúrájának. Pellengére kell állítani még a legsikerültebb alkotásait is azoknak a fényképezőknek, akik az arcképbe utólag tájképet vagy egyéb műhangulatot varázsolnak. A modern fotográfiát az ilyen tartalom nélküli és csak az olcsó hatást kereső irányok nemes útjának irányából könnyen kilendíthetik s nem könnyű feladat vár azokra, akik a közönség ízlését e téren irányítani, vezetni szándékoznak. E missziót elsősorban a fényképezési szakiskolák végzik, hogy a fiatal generáció szak tudását és ízlését mindjárt a helyes vágányban nevelik. Rövid idő óta a Székesfevárosi Iparrajziskola is kiterjesztette oktatási működését a modern fényképezés tanítására. Az első intézet Magyarországon, mely alkalmat ad mindazoknak, akik a fényképezésben óhajják magukat kiképezni, hogy idehaza szerezék meg ismereteiket s nem kénytelenek a külföld amúgy is kevés számú, hasonló irányú intézeteit felkeresni. Reméljük, hogy az Iparrajziskola tanműhelyeiből kikerülő fényképezők olyan stílust fognak teremteni a fotográfiában, az iparművészet ez érdekes ágában, hogy a külföld előtt is bizonyítéka lesz az iparművészet ez érdekes ágában való rátermettségünknek.

Mindaz, amit itt elmondottam, nem meríti ki azt, amit a modern fotografálásról elmondani akarnék; mégis eredeti célját eléri ez a pár szó akkor, ha a mi közönségünk figyelmét felhívta a „jó” és „rossz” fényképek disztinkciójának megmondolására.

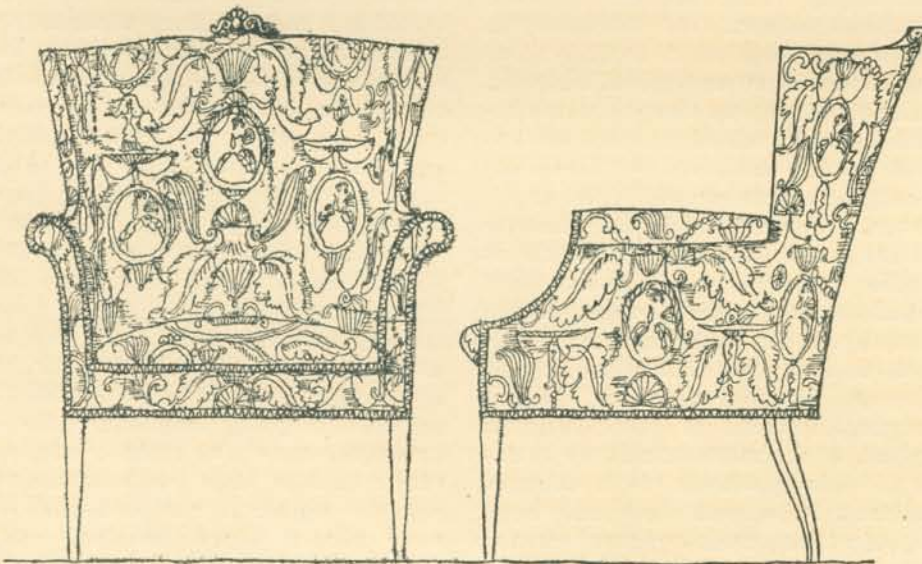
A művész a saját álmait önti alakba, midőn a világot képzelete szerint ábrázolja. A természet ürügye alatt a saját maga lelkét ünnepli. És ekként az egész emberiség lelkét gazdagítja. Mert szellemével kifestvén az anyagi világot, fellelkesített kortársainak ezernyi érzelmárnyalatot juttat. Lelkünknek addig ismeretlen gazdagságát tárja fel előttünk.

A művésznak befejezett technikával kell bírnia, hogy el tudja rejteni azt, amit tud. Bizonyos, hogy a csöcselék azokat a bűvészeket tartja a világ legügyesebb embereinek, kik irónjukkal trillákat vágnak ki, vagy színekből tűzijátékokat állítanak össze, vagy bizarr szavakkal cicomázott frázisokat írnak. De a legnagyobb nehézség, a művészet teteje abban áll, hogy természetesen és egyszerűen rajzoljunk, fessünk, írjunk.

Rodin.

HÁLÓSZOBA RÉSZLETE

A Gellértfürdő és szálló berendezésére hirdetett pályázat. Méray Dezső 1500 koronás lakószobatervének egyik lapja és a 2500 koronás vendégszoba karosszéke 800 kor. I. díjjal jutalmazott pályaművei.

Konkurrenz zur Erlangung von Entwürfen der Einrichtung eines städt. Badehotels in Budapest. Mit dem I. Preis (800 Kronen) prämierte Entwürfe D. Méray's für ein Gastzimmer zum Kostenpreis von 1500 Kronen und Lehnstuhl des Gastzimmers zu 2500 Kronen.